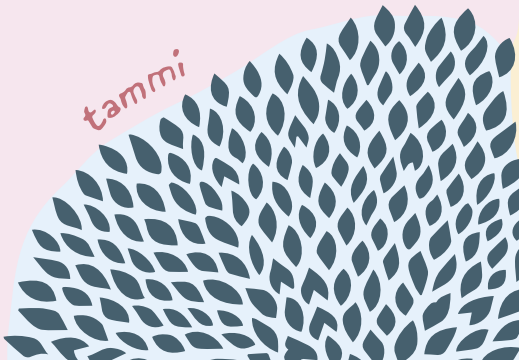

Merete Mazzarella

Syksystä
syksyyn

tammi

Merete Mazzarella

SYKSYSTÄ
SYKSYYN

SUOMENTANUT RAIJA RINTAMÄKI

TAMMI

HELSINKI

MERETE MAZZARELLA

- Ensin myytiin piano*, 1985
Esitettävänä elämä, 1986
Pääsiäinen, 1988
Keskustelu, 1992
Jublista kotiin, 1993
Täti ja krokotiili, 1995
Uskottomuuden houkutus, 1997
Silloin et ole koskaan yksin, 1999
Kun kesä kääntyy, 2001
Tähtien väliset viivat, 2003
Marraskuu, 2004
Hyvä kosketus, 2006
Fredrika Charlotta, o.s. Tengström, kansallisrunoilijan vaimo, 2007
Illalla pelataan Afrikan tähteä, 2008
Ei kaipuuta, ei surua: Päivä Zacharias Topeliuksen elämässä, 2009
Matkalla puoleen hintaan, 2010
Ainoat todelliset asiat, 2012
Elämä sanoiksi, 2013
Sielun pimeä puoli: Mary Shelley ja Frankenstein, 2014
Aurinkokissan vuosi, 2015
Elämän tarkoitus, 2017
Alma: Edelläkävijän tarina, 2018
Varovainen matkailija, 2019
Emmekö voisi elää sovussa? Esseitä ajastamme, 2020

Teos on suomennettu ruotsinkielisestä käsikirjoituksesta

Från höst till höst

© Merete Mazzarella 2021

SUOMENKIELINEN LAITOS © RAIJA RINTAMÄKI JA TAMMI 2021

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-2748-1

PAINETTU EU:SSA

Omistettu
Tammisaarelle ja tammisaarelaisille

SISÄLLYS

Syyskuu	16
Lokakuu	39
Marraskuu	63
Joulukuu	93
Tammikuu	113
Helmikuu	131
Maaliskuu	149
Huhtikuu	186
Toukokuu	213
Kesäkuu	231
Heinäkuu	256
Elokuu	277
Syyskuu	304

TÄMÄ KIRJA kertoo vuodesta, jota leimasivat mul-
listavat ja arvaamattomat muutokset – arvaamat-
tomat ainakin minulle. Enemmän kuin koskaan
ennen halu kirjoittaa kumpusi syvimmin henkilökoh-
taisista, etten sanoisi itsekeskeisistä syistä. Varsinkin
jälkikäteen tarkasteltuina ne olivat selvästi itsekeskeisiä.

Näin kaikki alkoi:

Elettiin jo syyskuun puoliväliä, olimme edellisviikolla
heittäneet hyvästit kesälle ja Tammisaarelle. Olimme
uineet viimeiseen saakka ja saatoin yhä tuntea, millaista
oli kävellä paljain jaloin pehmeässä hiekassa, kahlata
matalaan veteen ja tuntea sen nousevan yli kehräslui-
den, polvien ja lanteiden ennen kuin tuli ensimmäisen
päättäväisen, euforisen uintivedon aika. Olemme olleet
eläkkeellä toistakymmentä vuotta, mieheni L. ja minä,
mutta monien muiden tavoin emme *tunne* olevamme
eläkeläisiä. Olemme yhä tietoisia siitä, että kesäomat
loppuvat ja koulut alkavat, olemme pitkälti vapaita valit-
semaan, milloin haluamme päättää kesänvieton, mutta

päätettävä se on, meidänkin täytyy palata toisenlaiseen arkeen, toisiin rutiineihin, toisenlaiseen sykkeeseen. Elo-syyskuun vaihde on sitä aikaa, jolloin elämäntahti kiihtyy. Muistan miten lupaavalta tuntui, kun aivan ensimmäisen syyslukukauteni alussa sain uusia vaatteita, oikeita koulukirjoja, vihkoja joiden tyhjät sivut loistivat valkoisina. Ensimmäisinä vuosina yliopistosta lähdön jälkeen minut valtasi elokuun lopussa levoton kaipaus. Niihin aikoihin työtoverini ja minä tapasimme aina kokoontua kesäloman jälkeen, ja toukokuussa niin kalpeat ja nuuttuneet ihmiset olivat kuin uudestisyntyneitä: levänneitä, päivettyneitä, innokkaita aloittamaan uutta lukukautta, kohtaamaan uudet opiskelijat, suunnittelemaan yhdessä uusia hankkeita.

Kaipasin eritoten kasvanutta elinvoimaa, kokemusta siitä että meillä oli yhteisiä tavoitteita.

Jos kohta olemmekin jättäneet virkamme, meillä on aina vain sitoumuksia. L. käy seminaareissa ja konferensseissa ja toimii kouluvaarina eräässä helsinkiläisessä alakoulussa, minulla taas on kirjailijaesiintymisiä ja luentoja. Tämä tietää paljon matkoja, ja matkustamme useimmiten yhdessä: kohtasimme niin myöhäisellä iällä, ettei meillä ole varaa olla erossa toisistamme. Syyskuusta alkaen kalenterimme on täynnä.

Syyskuun 2019 puolivälissä halusin kuitenkin pidätellä kesää. Meillä oli ollut mukavaa, olimme uineet ja tehneet kävelylenkkejä, meillä oli käynyt paljon vieraita. Mutta ennen muuta olin kirjoittanut. Kirjoitin kirjaa omasta ajastani, ajan ilmiöistä. Olin vakaasti sitä mieltä, että minunkin ikäiselläni ihmisellä tulee olla oikeus esittää

näkemyksensä sellaisista asioista kuin digitalisaatio, sosiaaliset mediat, valvontayhteiskunta, nykyajan rakkauselämä ja yhteiskunnan polarisaatio. Koska polarisaatio näyttäytyi minulle ongelmista suurimpana ja halusin myös pohdiskella, miten kahtiajako olisi mahdollista ylittää, olin jo varhain päättänyt antaa kirjalleni nimeksi ”Emmekö voisi elää sovussa?”.

”Ennen muuta olin kirjoittanut”, väitän.

Itse asiassa en ollut kirjoittanut kuin joitakin tunteja päivässä, mutta lähes joka päivä olin käyttänyt suuren osan ajasta *ajattelemalla* kirjoittamista, suunnittelemalla ja murehtimalla sitä. Eniten olin murehtinut, miten saisin aikaa kirjoittamiseen. Ensimmäistä kertaa kirjoittaminen ei ollutkaan ollut iloinen, lämmin elämän pohjavirta, joka sitoo päivät yhteen ja tuo niihin syvyyttä ja virikkeitä, vaan se oli päinvastoin estänyt minua olemasta täysin läsnä päivissäni, hiuduttanut niitä, tehnyt ne ohuiksi. Nyt ajattelin: ”Alle puolen vuoden kuluttua täytän seitsemänkymmentäviisi. Jos tämä jäisi viimeiseksi kesäkseni, katuisin syvästi sitä, etten käyttänyt sitä paremmin.” Ajattelin myös: ”Sinä päivänä kun makaan kuolinvuoteellani, ei ole mitään merkitystä sillä, montako kirjaa olen kirjoittanut.”

Ajan kulusta, vanhenemisestä ja katoavaisuudesta olen kirjoittanut jo kaksikymmentä vuotta, ensi kertaa teoksessa *Kun kesä kääntyy. Vanhenemisen taidosta* (2000, suomennos 2001). Suomenruotsalaisen esseistin Hans Ruinin tekstiä, josta kirjan nimi on peräisin, kelpaa siteerata yhä uudestaan: ”Yksi kesän viikoista on aivan omanlaisensa. Se on heinäkuun puolenvälin viikko. Silloin

kesä kääntyy akselinsa ympäri. Silloin kaikki muuttuu muutamassa päivässä. Sitä ennen näemme edessämme rivin päiviä, jotka tuntuvat loputtomasti työntyvän toisiinsa äärettömyyksiin ulottuvana näkymänä. Sen jälkeen meillä on jäljellä vain muutaman päivän lykkäysaika. Se viikko vie meiltä enemmän kuin mikään muu kykenee antamaan.”

Ja sitten koskettava jatko:

”Eivät asiat elämässäkään ole toisin. Siinäkin kaikki muuttuu parissa vuodessa. Vielä eilen saattoi tuntua, että elämä on edessämme. Ja tänään enin osa vaikuttaa ohitetulta. Rajattomat lupaukset tulevista vuosista putoavat kuin tyhjät norkot, jotka eivät ole koskaan tehneet hedelmää.”

Kymmenen vuotta myöhemmin ilmestyi *Matkalla puoleen hintaan. Eläkkeellä olemisen taidosta* ja siitä viiden vuoden kuluttua *Aurinkokissan vuosi*, jonka kirjoitin seitsenkymmenvuotispäiväni ollessa ovella.

Kuvittelen kehittyneeni. Nyttemmin tiedän, että Hans Ruinin sanat eivät käsittele vanhuutta vaan keski-ikää, jolloin ihminen tajuaa, ettei enää ole nuori. Hans Ruin ei ollut ne kirjoittaessaan täyttänyt vielä viittäkymmentäkään, minä olin vain vähän päälle viidenkymmenen kirjoittaessani niistä. En tiennyt vielä mitään vanhana olemisesta. Nykyisin minua mietityttää, onko tuskallisempaa tajuta tulevaisuutta keski-ikään kuin vanhaksi: kun tulee keski-ikään, ei tajua, kuinka paljon hauskaa on vielä edessäpäin.

Aurinkokissan vuodessa totean myös luvanneeni liikoja – nykyään sanoisin ehkä mieluummin olleeni naiivi

– kun kirjoitin *Matkalla puoleen hintaan*: ”eläkkeellä olemisesta minä en tiennyt mitään: korkeintaan tiesin jotain eläkkeelle *jäämisestä*”. Siitä viiden vuoden kuluttua olin tajunnut, että vaikka eläköityminen merkitseekin muutosta, se ei ole mikään kohtalokas käännekohta. Seitsemänkymmenvuotispäivä sitä vastoin tuntui käännekohdalta, mietiskelin psalmin 90 sanoja: ”Seitsemänkymmentä on vuosiemme määrä, / tai kahdeksankymmentä, jos voimmamme kestää. / Ja kaikki niiden meno on vain turhuutta ja vaivaa, / ne kiitävät ohitse, ja me lennämme pois.” Olin alkanut oivaltaa, ettei vanheneminen ole taito – eikä varsinkaan taito, jota *minä* voisin opettaa. Aikomukset voivat olla mitä parhaat, ja silti voi joutua sattuman ja kovien olosuhteiden armoille.

Syyskuun 2019 puolivälissä oli kulunut jälleen viisi vuotta. Muistin äitini aina sanoneen, että hänen ystävänsä alkoivat rapistua seitsemänkymmenenviiden hujakoilla. Äiti ei koskaan ehtinyt niin pitkälle, hän kuoli seitsemänkymmentäyksivuotiaana.

Aurinkokissan vuosi on valoisa kirja valoisasta vuodesta, meillä meni hyvin, meillä menee edelleen hyvin, mutta olemme entistä tietoisempia, että siitä on syytä olla kiittollinen. Minua vaivaa huoli, välillä suorastaan ahdistus ajan kulumisesta ja siitä miten käy – *sitten*. Osan tuosta huolesta heijastin romaaniini *Alma. Edelläkävijän tarina* (2018), joka kertoo historioitsija ja kirjailija Alma Söderhjelmistä, Suomen ensimmäisestä naisprofessorista. Teos kuvaa vahvaa, lahjakasta naista, joka on kulkenut omaa tietään, kerännyt ympärilleen monia ystäviä, ollut hauskan ihmisen maineessa ja ehtinyt kirjoittaa paljon

hyvästä vanhenemisesta ennen kuin päätyy sairaana ja liikuntavammaisena aina vain yksinäisemmäksi ja turhautuneemmaksi vanhukseksi, joka puuskahtaa hoitokodissa epätoivoisena: ”Voisin hypätä alas parvekkeelta.” Tämä autenttinen lausahdus, jota hänen luonaan käynyt vierailija siteeraa kirjeessään, antoi inspiraation romaanilleni ja sai siksi aloittaa sen.

Tärkeitä eivät tosin olleet vain nuo sanat vaan myös jatko: ”Mutta kävisi varmaan niin huono tuuri, että kohdalle osuisi joku nuori äiti lastenvaunuineen ja minä rojahtaisin vaunuihin.”

Kaikesta huolimatta minua lohduttaa, että Alma selvästi pystyi säilyttämään itseironiansa äärimmäisen epätoivonkin keskellä.

Mutta:

Tulevaisuuteen kohdistuvasta huolesta ei mielellään puhuta omien lasten tai edes parhaiden ystävien kanssa. Mieluummin puhutaan Trumpista tai brexitistä. Voi kuitenkin olla, että juuri tuo huoli ja välillä suorastaan jäätävä ahdistus on saanut kirjoittamisen tuntumaan minusta vähemmän nautinnolliselta.

Mikä siis neuvoksi, mietin tuolla syyskuun puolivälin viikolla.

Lakkaisinko kirjoittamasta?

En missään tapauksessa.

En pystynyt – enkä pysty – kuvittelemaan, että lopettaisin kirjoittamisen, en vapaaehtoisesti. Olen elänyt kirjoittaen siitä lähtien kun opin pitelemään kynää, mutta en halunnut kokea ristiriitaa kirjoittamisen ja elämisen

välillä: halusin löytää sellaisen tavan kirjoittaa, joka liittäisi yhteen elämän ja kirjoittamisen, rennomman tavan, joka toisi takaisin ilon. En tiennyt vielä mitä se olisi, halusin kokeilla eri tapoja, tehdä niin kuin olen kirjoittajakurssilla toisensa jälkeen kehottanut muita tekemään: ei pidä luulla, että kirjoittamisen voisi aloittaa vasta kun kokonaisuus on valmiina päässä, sillä kirjoittaminen on ajattelun väline, kirjoittaminen on löytöretki. Olen jo kauan tiennyt, että on tehtävä valppaana muistiinpanoja, on rohjettava sekoittaa korkeaa ja matalaa, suurta ja pientä, ja aluksi ehkä myös tyydyttävä keräämään pelkkiä katkelmia siinä toivossa, että ne voi aikanaan yhdistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Tai saada toimimaan omillaan.

Täytyi vain uskaltaa odottaa ja katsoa, mitä on tulakseen.

Niin minä tein.

Arvelin, että suuri osa tekstistä käsittelisi aikaa.

Siinä osuin oikeaan.

En ole harjoittanut jälkiviisautta. Tiedän nyt, että suomenruotsalainen päivälehteni Hufvudstadsbladet julkaisi 12. tammikuuta 2020 pikku-uutisen siitä, että yksi ihminen oli kuollut uuden viruksen alettua levitä kiinalaisessa Wuhanin kaupungissa, mutta jos luinkin uutisen, en painanut sitä mieleeni.

Syyskuu

ELETÄÄN SIIS kuun puoliväliä, olen Helsingissä jossa en oikeastaan tahtoisi olla, on yhä lämmintä, sisällä ja ulkona tuntuu pölyiseltä ja värit näyttävät himmeämmiltä kuin Tammisaassa. Vähitellen kuitenkin totun, sillä nyt voin tavata ystäviä joita en ole nähnyt kevään jälkeen. Aamukävely Töölönlahden ympäri ei lopulta häviä paljonkaan kävelylle Ramsholmenin ympäri, se tarjoaa aivan toisenlaisen elämäkirjon, sillä liikkeellä on varsinkin kiinalais- ja japanilaisturisteja, jotka tuntuvat nousseen lentokoneesta vain pari tuntia aikaisemmin ja toikkaroivat jet lagin huuruissa. Vastaan tulee surullisempiakin näkyjä. Yksi on alkoholisoitunut, luultavasti myös huumeriippuvainen ”puistorumpali”, joka on vuodesta toiseen seissyt Hesperian puistossa rummuttamassa roskapönttöä kepeillä ja osoittaa yhä vaikuttavaa rytmitajua.

Toinen on vanhahko mies, joka nojaa hievahtamatta lyhtypylvääseen ja tarrautuu siihen epätoivoisesti molemmin käsin. Olemme keskustelleet, pitäisikö meidän mennä kysymään häneltä, tarvitseeko hän apua, mutta meistä molemmista tuntuu, että sitä hän ei ainakaan haluaisi.

Oma lukunsa ovat kuitenkin romanikerjäläiset. Psyykisiä ja sosiaalisia ongelmia on tietysti myös Tammissaassa, mutta romanikerjäläisiä siellä ei ole, ja siksi he pistävät silmään kun palaan Helsinkiin. Olen vuosikaudet antanut heille lantin silloin tällöin, satunnaisesti sen mukaan, millä tuulella olen, onko minulla kolikoita ja kuinka kiire, mutta Lasipalatsin luona päivystävälle miehelle annamme aina jotain. Koska ohitamme hänet lähes päivittäin, koemme tullemme vähän tutuiksi hänen kanssaan, ja pidämme hänestä, sillä hän ei ole lipevä eikä hyökkäävä. Hän hymyilee meille tullessaan, kättelee mielellään, katsoo sitten taivaalle ja sanoo jotain mitä emme ymmärrä. Emme tiedä, rukoileeko hän meille Jumalan siunausta vai kommentoiko säätä.

Nuori sosiaali- ja talousmaantieteen tutkija Erik Hansson on hiljattain julkaissut väitöskirjan *”Det känns fel”. Om det svenska samhällets reaktioner på närvaron av tiggande EU-medborgare 2014–2016* (”Tuntuu väärältä”. Ruotsin yhteiskunnan reaktioista kerjääviin EU-kansalaisiin 2014–2016).

”Tuntuu väärältä” ovat todella avainsanoja tässä yhteydessä: pohjoismaalaisia kiusaa yleensä suuresti, että kadulla istuu ihmisiä kerjäämässä. Hansson ottaa lähtökohdakseen Gican, työttömän romanilaisen kirjaltajan, joka elätti itseään Huskvarnassa kerjäämällä. Nuorisojengi oli jo pari vuotta kiusannut ja nöyryyttänyt häntä, ja lopulta teinipojat hakkasivat hänet kuoliaaksi. Reaktiot keskittyivät paljolti siihen, että kerjääminen on jo sinänsä ihmisarvoa heikentävä alennustila, johon ihmisiä pitäisi

estää joutumasta. Pääministeri Löfven sanoi olevansa ”hyvin surullinen” ja jatkoi: ”Meidän on keskusteltava siitä, miten kerjääminen saataisiin loppumaan, sillä se ei ole kenenkään tulevaisuus.” Monet vaativat kerjäämisen kieltämistä, ja perusteluissaan he tuntuivat ennen muuta haluavan puolustaa ruotsalaista kansanluonnetta tai ehkä pikemminkin ruotsalaista minäkuvaa: jos kerjäläisiä tulisi liikaa ja liian lähelle, kansalaisten empatia murenisi. Valtiotieteilijä Bo Rothstein ei tahtonut kriminalisoida kerjäämistä vaan rahan antamisen kerjäläisille, siis samaan tapaan kuin seksin ostaminen on kielletty. Etiikan asiantuntija Ann Heberlein puolestaan sanoi, etteivät ihmiset suinkaan auta kerjäläisiä hyvän hyvyttään vaan siksi, että saisivat olla tyytyväisiä itseensä. (Kummallinen päätelmä jo siitä syystä, että on vaikea ymmärtää, miksi olisi väärin tuntea tyydytystä tehtyään sen, mitä pitää oikeana.)

Jaksossa, jossa Hansson kertoo omista kohtaamisistaan kerjäläisten kanssa vuosina 2015 ja 2016, on paljon tuttua. On kuljettava kiertotietä päästäkseen kohtaamasta jotakuta tiettyä kerjäläistä. Tai täytyy oppia huomamaan kerjäläinen sivusilmällä, kääntää päätä hienoisesti, hymyillä ja samalla pudistaa päätä – näin minimoidaan elekielellä kasvokkain joutuminen (ja samalla syyllisyys ja vastenmielisyys) vaikuttamatta silti työkeältä. Tai jos tahtois antaa rahaa mutta mukana ei ole käteistä, tuntuu, että olisi kuitenkin liikaa vaadittu mennä pankkiautomaatille. Minun kohdallani raja ylittyy silloin, jos kerjäläinen *kehottaa* minua menemään pankkiautomaatille. Suhtaudun torjuvasti myös kerjäläiseen, joka enemmän

kuin pari kolikkoa saatuaan pyytää toiveikkaana lisää. Toisaalta ymmärrän kyllä tämän käyttäytymisen, tai siis ymmärrän, että se on kerjäläisen näkökulmasta täysin rationaalista – aivan kuten sekin, että kerjäläinen sanoo tyynesti: ”Minulla on Swish.” Käteisen käytön vähentäessä on vain luonnollista, että kerjäläisetkin siirtyvät käyttämään mobiilimaksusovellusta.

Hansson siteeraa toimittaja Andrev Waldenin vuonna 2015 Dagens Nyheter -lehteen kirjoittamaa kolumnia: ”Oletko huomannut, että heidät on päivä päivältä helpompi ohittaa? Ei siksi ettet välittäisi. Sinä olet niitä jotka antavat. Ehkä jopa setelin palkkapäivän jälkeen. Et kuitenkaan anna yhtä usein kuin annoit vuosi sitten. Koetat yhä kohdata heidän katseensa. Mutta se ei enää sureta sinua yhtä paljon jälkeinpäin. Ei niin kuin ennen.”

Tuosta on nyt kulunut viisi vuotta, ja meitä surettaa aina vain vähemmän.

*

On yhä lämmintä ja pohdin, milloin voi sanoa, että on syksy. Tulen ajatelleeksi, että tämä muistuttaa kysymystä, milloin on vanha.

”Jaakko heittää kylmän kiven veteen”, sanotaan. Heinäkuun loppupuolella voi äkisti puhaltaa kolea tuuli viiltävänä muistutuksena, jonka unohtaa jälleen raukean lämpiminä elokuun päivinä. Silloin ei halua myöntää valon muuttuneen, vaan puhuu pimeiden ja leppeiden iltojen tunnelmallisuudesta ja siitä, miten ihanaa on polttaa kynttilöitä. Mutta aamut tuntuvat jo selvästi

pimeämmiltä ja lehdet ovat alkaneet vaihtaa väriä, on viileämpää, taivas on harmaa, eilen satoi.

Kun syyskuun kolmas viikko alkoi, ajattelin: nyt on syksy. Tammisaareen kaipaavasta se tuntui lohdulliselta. Mutta tänään paistaa taas aurinko.

Virolainen ystäväni Kadi-Riin muistuttaa minua, että intiaanikesä on saksaksi *Altweibersommer*, 'vanhojen naisten kesä'. En ole selvittänyt, mistä ilmaus tulee, mutta ajattelen sen liittyvän käsityksiin elämäntunnon ja ehkä myös eroottisen halun leimahtamisesta myöhäisellä iällä.

Jos se on vanha ilmaus, sen voi uumoilla kertovan naisten halveksunnasta, siitä että vanhoja naisia pidetään epätoivoisina. Nykyisessä mielentilassani päätän kuitenkin tulkita sen myönteisesti: on syytä ottaa ajasta vaarin ja uhmata ikääntyviin naisiin kohdistuvaa halveksuntaa.

Kirjoitan sanasta Facebookiin ja minua ojennetaan tuota pikaa. Saan tietää, ettei ilmaus liity ensinkään vanhoihin naisiin vaan tulee sanasta *Weber*, kutoja: kyse on hämähäkeistä ja hämähäkinverkoista. Olen pettynyt mutta tuumin uhmakkaasti, että on sentään kiinnostavaa, että ainakin saksalaiset ovat ajatelleet vanhoja naisia ja heidän haluaan.

Syksyn tulon voi tajuta yllättäen, samoin kuin sen että on itse tullut vanhaksi. Saan sähköpostia amerikkalaisfilosofi Cora Diamondilta, joka kirjoittaa: ”Tosiasioiden katso- misesta suoraan silmiin, kun kesä kääntyy syksyksi. Niinä vuosina, joina vietin ensimmäisen mieheni kanssa koko kesän ja syyskuunkin mökillä Norjassa, syksy ei todella- kaan tullut hiipien. Se tuli yhtenä päivänä, jona aurinko ei

enää noussutkaan mökkiämme vastapäätä olleen tunturin ylle vaan katosi sen taakse iltapäivän puolella. Yhtäkkiä päivän kirkkaus oli poissa ja kaikki peittyi varjoihin. Missään muualla en ole yhtä selvästi tajunnut ajan kulkua. Vaikka tiesimme, että tuo ensimmäinen iltapäivä tulisi, se pysäytti meidät joka vuosi.”

Myös ajatus oman 75-vuotispäivän lähestymisestä voi pysäyttää. Yhtenä aamuna herään neljältä, ja vuoteessa maatessani pohdin, tiedänkö ollenkaan, miten olen muuttunut.

Mitä oikeastaan tarkoitan? Mistä lähtien muuttunut? Muuttuminenhan on jatkuva prosessi?

Niin, ehkä verrattuna edelliseen virstanpylvääseeni, 70-vuotispäivään?

Kremppoja on vieläkin suhteellisen vähän. Vasta nyt olen alkanut uumoilla, että silmälaseista voisi olla hyötyä, mutta olen lykännyt niiden hankkimista, koska tiedän että suuri osa päivästä kuluisi niiden etsimiseen. Kolme vuotta sitten vasen polveni alkoi reistailla, ensin niin etten voinut enää juosta, sitten niin että onnuin, ja lopuksi niin että pystyin tuskin kävelemään, varsinkaan rappusia. Se pelotti minua, sillä olen tottunut kävelemään paljon ja pitkiä matkoja, kävely on ollut itsestäänselvä osa identiteettiäni. Muistin äitiäni, joka oli muutamaa viikkoa ennen kuolemaansa ottanut vastaan vieraita kotonaan Töölössä ja sanonut: ”Minähän asun niin keskellä, että pääsen jalkaisin minne tahansa.” Silloin oli kulunut kuukauden verran siitä, kun hän oli viimeksi kävellyt minnekään, mutta minun laillani hän näki kyvyn liikkua vaivatta jalkaisin osana identiteettiään. Hän taisi kuol-

lakin siinä luulossa, että oli yhä periaatteessa kävelevä ihminen. Olen iloinen, että se suotiin hänelle, mutta sitä sietää kyllä miettiä, että minua *hävetti* kun en pystynyt kävelemään, enkä halunnut kenenkään muun kuin L:n näkevän ontumistani. Muistin myös äidin kertoneen taktiikasta, jota hän oli ystävättäriensä kanssa käyttänyt, ettei heitä ahdisteltaisi Kööpenhaminan yöelämässä: he alkoivat kävellä vähän onnahdellen, jolloin heidät jätettiin rauhaan, koska he eivät enää olleet houkuttelevia saaliita. Heikkouden halveksunta istuu syvässä, nyt minua hävetää oma häpeäni. Menin ortopedille, joka lupasi että polvi paranisi, kunhan harjoittaisin sitä, ja toimisi vielä hyvän tovin. Minä harjoitin ja se tuli paremmaksi, melkein kuntoon, mutta ortopedin diplomaattisesta muotoilusta voi silti päätellä, että huononeminen on odotettavissa ennemmin tai myöhemmin. Tulen taas ajatelleeksi äitiä. Hänen viimeisenä elinvuonnaan puhuimme päivittäin puhelimesta, yleensä varhain aamulla. ”Meillähän on kaikki hyvin, sinulla ja minulla”, äiti sanoi kerran ja jatkoi: ”Kun jonain päivänä kaikki ei enää olekaan hyvin, pitää muistaa, että joskus on ollut.”

Olen ylipäättään käynyt kankeammaksi. Seitsemänkymmppisenä ylpeilin sillä, että pystyin vaihtamaan kengät seisaallani, mutta nykyään haluan yhä useammin istuutua. En mielelläni kapua tuolille enkä missään tapauksessa tikkaille. Minusta on hankalaa, että moni pistorasia on lattialistan tuntumassa.

Aamuisin, yleensä hampaita harjatessa, L. ja minä treenaamme tasapainoa seisomalla minuutin varpailamme. Se sujuu hyvin, ennen pitkää saamme ruveta

harjoittelemaan myös yhdellä jalalla seisomista, mutta omaatuntoani kolkuttaa, kun ajattelen tätiäni, joka vielä 85-vuotiaana saattoi istahtaa sulavasti lattialle ja nousta taas ylös ottamatta käsillä tukea. Voi, täti oli varmaan pettynyt, kun en alkuunkaan ymmärtänyt, millainen urotyö se oli.

Nukun entistä huonommin. Yöni ovat kuin junamatka vanhanaikaisessa makuuvaunussa, herään joka asemalla. Kiitän onneani, jos saan uudestaan unen päästä kiinni, mutta toisinaan tie takaisin uneen on vääjäämättä tukossa, kuin ovi olisi sulkeutunut nenäni edestä ja mennyt takalukkoon. Joskus ajattelen: ”Nyt minä nukahdan!”, mutta siinä samassa olen taas täysin valveilla. Sitten maakaan ja muistan lehtiotsikot siitä, miten huonounisuus voi vaikuttaa dementian syntyyn.

Olen käynyt hitaammaksi. Kaikki vie enemmän aikaa. Kestää kauemmin herätä, innostua uudesta päivästä.

Vielä seitsemänkymppisenä saatoin pompata sängystä viideltä ja asettua oikopäätä tietokoneen ääreen. Saatan vieläkin tehdä niin, mutta entistä harvemmin. Olen yksinkertaisesti väsyneempi, ja jos minun jotain on vaikea ymmärtää, niin juuri väsymystä. Takaraivossa on kaiken aikaa ajatus, että voin sairastua kuolettavasti, mutta tavallinen väsymys ei koskaan lakkaa ihmetyttämstä minua. Ja vielä yksi asia, muita kiusallisempi: en ole tullut kärsivällisemmäksi kuten toivoin ja kuten minun mielestäni pitäisi, vaan pikemminkin kärsimättömämmäksi.

Ärtyisämmäksi?

Sitäkin.

Koskettavaa pohdintaa ajan olemuksesta ja sen riennosta

MERETE MAZZARELLAN päiväkirjamainen teos ulottuu vuoden 2019 syksystä seuraavan vuoden syksyyn, ja ajanjaksoon mahtuu monia mullistuksia. Ilmastonmuutoksen kiihdyttämät maastopalot katkaisevat lyhyeen odotetun vierailun australia-laisten ystävien luokse, ja koronavirusrajoitukset pakottavat kirjailijan peruuttamaan 75-vuotisjuhlansa. Vanhenemisen ja luopumisen tunnot nousevat pintaan, eikä oma kirjailijantyökään enää tuota entisenlaista iloa.

Onnellinen parisuhde ja lukuisat ystävyysuhteet kuitenkin kantavat. Filosofipuolison kanssa on hyvä miettiä maailman menoa. Ikääntymistä ja elämän haurautta koskevine mietteineen teos on syvästi inhimillinen ja koskettava.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-2748-1